

RESSENYA A JUAN FRANCISCO MESA SANZ (ED.), *LATINIDAD MEDIEVAL HISPÁNICA*. SISMEL, EDIZIONI DEL GALLUZZO, FLORÈNCIA, 2017. 662 pp. ISBN: 978-88-8450-708-2.

REVIEW TO JUAN FRANCISCO MESA SANZ (ED.), *LATINIDAD MEDIEVAL HISPÁNICA*. SISMEL, EDIZIONI DEL GALLUZZO, FLORÈNCIA, 2017. 662 pp. ISBN: 978-88-8450-708-2.

ANTONI BIOSCA I BAS
antoni.biosca@ua.es

Universitat d'Alacant

La novetat editorial que ressenyem procedeix de la sisena edició del *Congrés Internacional de Llatí Medieval Hispànic*, celebrat a la seu de La Nucia de la Universitat d'Alacant entre els dies 20 i 23 de novembre de 2013. Les anteriors edicions s'havien celebrat a Lleó (1993, 1997 i 2001), Lisboa (2005) i Barcelona (2009). La celebració d'aquest congrés a La Nucia ha significat, d'alguna manera, el reconeixement del projecte investigador de llatí medieval *Corpus Documentale Latinum Valencie* (CODOLVA) i la Universitat d'Alacant, com a part del circuit d'universitats hispàniques on es

desenvolupen els estudis de filologia llatina medieval, especialment en l'aspecte lexicogràfic. No debades el director d'aquesta edició del congrés, el professor Mesa Sanz, és l'editor del llibre. La publicació d'aquesta obra constata, una vegada més, que el món medieval és un camp fèrtil on floreix gran part de la investigació actual de la filologia llatina.

El llibre conté quarantaquatre aportacions, procedents de ponències i comunicacions, agrupades en onze apartats: la *Latinitas* medieval (pp. 1-24); el món visigòtic i sant Isidor (pp. 25-127); les traduccions medievals llatines (pp. 129-158); la llatinitat medieval tardana (pp. 159-297); la Inquisició medieval (pp. 299-327); el llatí medieval científic (pp. 329-395); l'epigrafia medieval (pp. 397-430); la lexicografia llatina medieval (pp. 431-490); els estudis de diacronia (pp. 491-535); la documentació diplomàtica i didàctica (pp. 537-560); i, finalment, les relacions amb el món oriental (pp. 561-584). Les últimes quatre aportacions del llibre formen un apartat dedicat *in memoriam* al professor Luis Charlo Brea, catedràtic de la Universitat de Cadis, qui va participar activament a les sessions anteriors d'aquests congrés (pp. 585-650). Finalment, l'obra compta amb els índexs elaborats per Alberto Regagliolo (pp. 651-662).

És obvi que la ressenya d'un llibre col·lectiu no pot pretendre resumir totes les aportacions –i menys encara quan són nombroses, com és aquest cas–, però sí pot senyalar les característiques generals de l'obra senyalant alguns capítols exemplars. La panoràmica descrita a partir dels títols dels apartats permet comprendre que es tracta d'una obra d'actualització investigadora sobre els estudis de llatí medieval de caràcter internacional, ja que inclou els últims treballs d'investigadors de diferents països, superant sobradament l'estricta àmbit hispànic. En eixe sentit, l'obra inclou estudis de diferents aspectes i gèneres, com és inevitable tractant-se d'estudis d'obres escrites en llatí medieval: poesia, hagiografia, paleografia, filosofia, lexicografia, historiografia, medicina, gramàtica històrica, diplomàtica, sociolingüística i didàctica, entre d'altres.

Alguns treballs, part d'ells procedents de ponències plenàries del congrés, tracten d'aspectes generals de la filologia llatina medieval, com són l'estudi de Paulo Farmhause Alberto sobre la poesia visigòtica, el capítol de Martínez Gázquez sobre el concepte medieval de la utilitat de les traduccions, els estudis de les tradicions hagiogràfics d'Aires Nascimento i Cándida Ferrero sobre sant Vicent i sant Isidre respectivament, l'estat de la qüestió de l'epigrafia medieval hispana de Javier del Hoyo, o la descripció de les noves eines lexicogràfiques, de Juan Mesa. De la mateixa manera, Estrella Pérez estudia la poesia d'un autor tan prolífic com Juan Gil de Zamora, Francesco Santi tracta sobre el lèxic teològic de determinades obres de polèmica religiosa, Enrique Montero estudia alguns textos mèdics referits a l'esterilitat, Maurilio Pérez recull les principals característiques de la documentació del monestir lleonès de Sahagún, i José María Maestre dona arguments lingüístics sòlids per a corregir la datació d'un text medieval que s'havia considerat com a renaixentista. D'aquests treballs es pot destacar l'aportació de Carmen Cardelle de Hartmann procedent de la ponència inaugural del congrés, on l'autora senyala la relació entre l'ètica cristiana medieval i l'ús literari de la llengua llatina, descrivint al llarg del temps –des de sant Agustí fins a la Baixa Edat

Mitjana– un llarg conflicte ètic i religiós entre els autors medievals provocat pel fet que el llatí dels cristians occidentals mostrava una qualitat literària inferior al llatí emprat pels autors pagans anteriors al cristianisme.

En definitiva, es tracta d'una obra molt rica, variada i interessant: inclou un gran nombre d'estudis procedents d'investigadors de diferents llocs, tracta un gran panorama de temes filològics, i no sols filològics, i pot servir d'actualització de l'estat de la qüestió dels estudis internacionals de la filologia llatina medieval, especialment quan ha comptat amb la supervisió de la qualitat d'una editorial com Edizioni del Galluzzo i la Società Internazionale per lo Studio del Medioevo Latino (SISMEL).